

Clausena (Klausena)

čeleď: Rutaceae

Rodové jméno bylo vybráno na počest norského kněze, historika a překladatele jménem Peder Clauss Friis (1545-1614). Roste v Africe, Indii, Číně, Tchaj-wanu, Indočíně, Malesii a Austrálii v podobě stromu nebo keře. Větve jsou v mládí krátce ochlupené. Listy jsou střídavé, zpeřené, větveno může být křídlaté, vlastní lístky jsou střídavé, obvykle po 5 - 9ti ks, zpravidla na bázi asymetrické a při mnutí aromatické. Květenstvím je vrcholová nebo úžlabní lata či hrozen, vlastní květy jsou oboupohlavné, bílé, malé, 4 - 5tičetné, poupata jsou malá, kulovitá nebo vejčitá, kalich je pohárkovitý, laločnatý, kališních lístků má 4 - 5ks, korunní lístky jsou eliptické, mají 7 - 10 nestejných tyčinek, vnější jsou delší. Plodem je malá vejčitá nebo podlouhlá bobule obsahující 1 semeno.

Vyhovuje jí chráněné místo na plném slunci a hluboká půda bohatá na živiny.

Množí se semeny.

Clausena abyssinica

oblasti: Angola, Eritrea, Guinea, Súdán, Západní Kapsko

Roste od subsaharské Afriky po JAR v podobě aromatického opadavého keře nebo stromu. Dorůstá výšky 4 (i 10)m. Borka je hladká, šedozelená, později hnědá. Větve jsou v mládí ochlupené. Listy jsou střídavé, spirálovité, lichozpeřené, aromatické po citrónu nebo anýzu, dlouhé do 30cm, tvoří je 5 - 18 párů lístků, vlastní lístky jsou střídavé, kopinaté, eliptické nebo vejčité, žláznatě tečkované, zpravidla zvlněné, zašpičatělé, dlouhé 1 - 7 (i 11)cm, široké (0,6 -) 0,7 - 3 (i 4,3)cm, báze asymetrická, klínovitá až zakulacená, žilnatinu tvoří 5 - 12 párů žilek a řapíky jsou dlouhé 1 - 2,5cm. Květenstvím je úžlabní lata délky 10 - 35cm, vlastní květy jsou oboupohlavné, 4 - 5tičetné, široké 1cm, žluté nebo bílé, kališní lístky jsou dlouhé 1mm, korunní jsou eliptické, žlutobílé a dlouhé 3 - 7mm. Plodem je vejčitá červená až tmavěružovofialová téměř černá jedlá bobule délky 3,3 - 7mm a šířky do 8mm.

Vyhovují jí okraje monzunových lesů, savany a galeriové lesy s hlubší písčitou půdou.

Clausena anisata

oblasti: Indie, Queensland, Srí Lanka, Tichý oceán, Vietnam, Yunnan

Roste v Číně a Vietnamu v podobě opadavého stromu. Dorůstá výšky 2 - 5 (i 10)m. Větve jsou tmavě narůžovofialověočervené a v mládí ochlupené. Borka je šedozelená, později hnědá. Listy jsou zpeřené, dlouhé až 30cm, tvořené 5 - 15ti páry lístků, vlastní lístky jsou střídavé až vstřícné, vejčité až kopinaté, špičaté až zašpičatělé, pilovité (i vroubkované), dlouhé 4 - 7 (i 10)cm, široké 2 - 3,5 (i 5)cm, báze asymetrická, zkosená, a řapíčky jsou dlouhé (1 -) 4 - 8mm. Květenství je vrcholové, vlastní květy jsou 4 - 5tičetné, bílé, dlouhé 3 - 4mm a poupata kulatá. Plodem je modročerná kulatá až široce eliptická bobule průměru (1 -) 1,2 - 1,5 (i 1,6)cm a obsahuje 1 - 2 (i 3) vejčitá až široce eliptická semena délky 0,8 - 1,2cm a šířky 6 - 9mm.

Clausena austroindica

Clausena brevistyla

oblasti: Malé Sundry, Papua-Nová Guinea, Queensland, Západní Nová Guinea

Roste v Austrálii, Malých Sundách a Nové Guineji v podobě stromu nebo keře. Dorůstá výšky do 15m při průměru kmene do 8mm. Větve je mírně fastigiátní. Listy jsou dlouhé 15 - 45cm, tvoří je 7 - 18 lístků, vlastní lístky jsou vejčité, špičaté až zašpičatělé, mohou být ochlupené a vroubkované, dlouhé 3 - 15cm, široké 2 - 8cm, báze je zkosená a řapíčky jsou dlouhé 2 - 7mm. Květenstvím je vrcholová (i úžlabní) kytice délky 5 - 30cm, vlastní květy jsou 4 - 5tičetné, mají 1 - 3mm stopku, kališní lístky 3úhlé, dlouhé 0,5mm, mohou být ochlupené a korunní lístky jsou běžovobílé. Plodem je kulovitá červenorůžovofialová až namodralá či černá bobule průměru 0,8 - 1cm obsahující 1 - 3 zelená semena.

Clausena dentata

oblasti: Západní Bengálsko

Roste v Indii v podobě keře nebo stromu. Větve jsou v mládí ochlupené a žláznaté. Listy jsou zpeřené, dlouhé 15 - 30cm, tvoří je 4 - 6 párů lístků, vlastní lístky jsou vejčité, zašpičatělé, vroubkovaně pilovité, oboustranně ochlupené, dlouhé 3 - 9cm a široké 1,5 - 5cm. Květenstvím úžlabní hrozen délky 5 - 15cm, kalich má délku 0,5mm, korunní lístky jsou bílé nebo světle žlutobílé, mírně obkypinaté, řídce ochlupené, dlouhé 3 - 4mm. Plodem je bobule průměru 1,5cm.

Clausena engleri

oblasti: Guangxi, Yunnan

Roste v Číně v podobě stromu. Dorůstá výšky 3 - 8m. Borka je šedá. Větve jsou v mládí silné. Listy jsou lichozpeřené, tvořené 5 - 11ti lístků, vlastní lístky jsou podlouhlé až mírně vejčité, zoubkované, dlouhé 10 - 40cm, široké 5 - 16cm a řapíčky jsou dlouhé 4 - 6mm. Květenstvím je vrcholová lata délky do 40cm, listeny jsou úzce vejčité, špičaté, vlastní květy mají 1,5 - 3mm stopku, poupata kulatá, kališní lístky vejčité, dlouhé 1mm a korunní lístky jsou dlouhé 2 - 3mm. Plodem je oranžová eliptická bobule délky 3mm, šířky 2mm a obsahuje 1 - 2 semena.

Clausena excavata

oblasti: Bangladéš, Bhútán, Filipíny, Indie, J Čína, Kambodža, Laos, Malajsie, Myanmar (Barma), Nepál, Nová Guinea, Tchaj-wan, Thajsko, Vietnam

Roste od Indie přes Čínu a Indočínu po Indonésii v podobě keře nebo stromu. Dorůstá výšky 1 - 2m. Větve jsou v mládí ochlupené a žláznaté. Listy jsou zpeřené, dlouhé do 30cm, tvoří je 7 - 15 párů lístků (na mladých exemplářích může být až 41 lístků), vlastní lístky jsou kopinaté, vejčité nebo kosočtvercovité, zašpičatělé, oboustranně ochlupené, dlouhé 2 - 9cm a široké 1 - 3cm. Květenstvím je vrcholová lata délky 15 - 20cm, listeny jsou vstřícné, kališní cípy vejčité, ochlupené dlouhé 0,5 - 1mm, korunní lístky jsou bílé nebo světle žlutobílé, vejčité až obvejčité, řídce ochlupené, průsvitně žláznaté, dlouhé 2 - 4mm a široké 1 - 2mm. Plodem je široce podlouhlá až eliptická bobule délky 1,2 - 1,8cm, šířky 0,8 - 1,5cm a obsahuje 1 - 2 semena.

Clausena hainanensis

oblasti: Hainan

Roste na Hainanu v podobě keře nebo stromu. Dorůstá výšky do 5m. Listy jsou zpeřené, tvořené 25 - 37mi lístky, vlastní lístky mohou být střídavé i vstřícné, asymetricky eliptické, tupé, vroubkované, dlouhé 2cm, široké 1cm, báze zkosená, tupá a řapíčky jsou dlouhé 1mm. Plodenství je vrcholové, úzce latnaté, dlouhé 5cm, vlastními plody jsou světležluté eliptické ochlupené bobule délky 8mm a šířky 5mm.

Clausena harmandiana

Clausena henryi

Clausena heptaphylla

Clausena indica

oblasti: Indie

Clausena inolida

Clausena kanpurensis

oblasti: Západní Bengálsko

Roste v Indii v podobě keře. Listy jsou lichozpeřené, tvořené 1 - 3mi páry lístků, vlastní lístky jsou mírně vejčité, zašpičatělé, mohou být mírně vroubkované, dlouhé 12,5 - 22cm, báze mírně asymetricky klínovitá a spodní stran je ochlupená. Květenstvím je ochlupená lata délky 10 - 25cm a vlastní květy mají průměr 5mm. Plodem je podlouhlá světleoranžové a průsvitně žláznatá bobule průměru 8mm.

Clausena lansium

oblasti: Indie, JV Asie, Queensland, Srí Lanka

Roste v jihovýchodní Asii v podobě stálezeleného keře nebo stromu s rozložitou hustou korunou. Dorůstá výšky (3 -) 7 - 8 (i 12)m. Listy jsou lichozpeřené, dlouhé 20 - 25cm, tvořené 5 - 9 (i 11)ti lístky, vlastní lístky jsou vejčité až kopinaté, tupé nebo prakticky vykrojené, zvlněně vroubkované až drobně pilovité, dlouhé 5cm, báze zakulacená až široce klínovitá a řapíčky jsou dlouhé 4 - 8mm. Květy jsou 4 - 5tičetné, průměru 3 - 4mm, kališní cípy jsou široce vejčité, dlouhé 1mm, korunní lístky jsou podlouhlé a dlouhé 5mm. Plody jsou vejčitě kulovité až eliptické, bílé nebo žluté, ochlupené, ztlustlé, jedlé, délky 3cm, průměru (2 -) 2,5 - 3cm a obsahují 1 - 4 semena.

Clausena lenis

oblasti: Čína, Laos, Thajsko, Vietnam

Roste v Číně, Laosu, Vietnamu a Thajsku v podobě stromu. Dorůstá výšky 2 - 3m. Listy jsou lichozpeřené, tvořené 9 - 15ti lístky, vlastní lístky jsou vejčité až kopinaté, asymetrické, vroubkované, na bázi dlouhé 2 - 5cm, široké 1,5 - 3,5cm, uprostřed vřetene dlouhé 1,8cm a široké 1,1cm. Květy mají poupata vejčitá, kalich 5tiločný, koruna 4 - 5tičetná, korunní lístky bílé, na bázi načervenalé až tmavěžluté. Plodem je kulatá bobule průměru 1cm a obsahuje 1 - 3 semena.

Clausena luxurians

Clausena poilanei

Clausena sanki

oblasti: Guangxi, Sarawak, Tchaj-wan, Yunnan

Roste na Tchaj-wanu v podobě stromu. Dorůstá výšky (3 -) 4 - 6 (i 15)m. Listy jsou lichozpeřené, tvořené 5 - 11ti lístky, vlastní lístky jsou zahnutě kopinaté až zkoseně vejčité, zašpičatělé až tupé, vroubkované, dlouhé (2 -) 5 - 6 (i 12)cm, široké (1 -) 2 - 3 (i 4)cm a řapíčky jsou dlouhé 2 - 4mm. Květenství je vrcholové, vlastní květy mají poupata kulatá, kališní laloky vejčité, dlouhé 1mm, korunní lístky jsou bílé, podlouhlé a dlouhé 3mm. Plody jsou světležluté, kulaté, průměru (0,8 -) 1 (i 2)cm a obsahují 1 - 2 semena. Existují vnitrodruhové taxony:

- var. calciphila - Sarawak; strom; výška do 10m; listy dlouhé do 60cm, zpravidla tvořené 5 - 7mi lístky, lístky vejčitěeliptické, zašpičatělé, nejspodnější dlouhé 7 - 13cm, široké 4 - 7cm, postranní a vrcholový větší, dlouhé 15 - 25cm, široké 12 - 16cm, báze zakulacená, zkosená, žilnatinu tvoří 5 - 10 párů žilek, řapíčky dlouhé 5 - 9mm a řapíky dlouhé 10 - 12cm; květenstvím je vrcholová lata délky 20 (za plodu až 40)cm, vlastní květy mají poupata kulatá, velikosti 2mm, koruna i kalich 5tičetný, kališní cípy 3úhlé, malé, na okraji ochlupené, korunní lístky eliptické, dlouhé 3mm; plody dlouze eliptické, žláznatě tečkované bobule délky 1,5 - 1,6cm

- var. mollis

Clausena smyrelliana

oblasti: Queensland

Roste v Austrálii v podobě stálezeleného stromu nebo keře. Dorůstá výšky do 4 - 6m. Větve mají nestejně dlouhé nažloutlé lenticely. Listy jsou lichozpeřené, dlouhé 15 - 30cm, tvoří je 6 - 12 lístků, vlastní lístky jsou mírně vejčité, špičaté až zašpičatělé (i hrodité), dlouhé 2 - 10cm, široké 1 - 7cm, báze bývá zkosená, řapíčky jsou dlouhé 4 - 7mm a při mnutí vydávají mírně citrónové aroma. Květenstvím je vrcholová (i úžlabní) kytice délky do 9cm, vlastní květy mají 3 - 4mm stopku, jsou 5tičetné, kališní lístky 3úhlé, dlouhé 1 - 1,5mm, ochlupené, korunní lístky jsou světlebéžové a dlouhé 7 - 8mm. Plodem je zploštěle kulovitá bílá žláznatě olejnatá bobule délky 8 - 9mm a šířky 1 - 1,1cm.

Clausena wallichii

Další informace:

<http://databaze.dendrologie.cz/index.php?menu=4&id=1053>

<https://botany.cz/cs/clusena-anisata/>

<https://www.rostliny.net/>